

CHƯƠNG TRÌNH DỊCH

Bài 12: Phân tích cú pháp bằng thuật toán LL

Nội dung

1. Giới thiệu về bộ phân tích cú pháp tất định
2. Tiếp cận top-down
3. Phân tích LL(1)
 - FIRST
 - FOLLOW
 - Bảng phân tích LL(1)
 - Ví dụ
4. Bài tập

Phần 1

Giới thiệu về bộ phân tích cú pháp tất định

Ràng buộc về thời gian tính toán

- Các thuật toán phân tích vụn năng (CYK, Earley)
 - Phân tích mọi văn phạm phi ngữ cảnh
 - Tốc độ chấp nhận được: $O(n^3)$ với n là độ dài chuỗi vào
- Đối với những mã nguồn các ngôn ngữ lập trình, giá trị của n có thể lên tới vài triệu, bài toán phân tích văn phạm trở nên rất đặc biệt
 - Tốc độ chấp nhận được nếu là gần tuyến tính $O(n)$
 - Văn phạm đơn giản, chặt chẽ, đơn nghĩa
- Hệ quả là nảy sinh nhu cầu xây dựng các bộ phân tích văn phạm tất định (deterministic)

Chiến lược tất định

- Thế nào là “tất định” – do ràng buộc độ phức tạp tính toán là $O(n)$, hệ quả là:
 - Khi nhận một kí hiệu đầu vào, bộ phân tích văn phạm cần ngay lập tức quyết định sẽ sử dụng luật sinh nào cho trường hợp này
 - Quyết định chọn luật sinh nào cần phải đủ tốt để không phải thử lại phương án khác
 - Tính chất “tất định” ~ không có quay lui
- Cái giá phải trả cho sự “tất định”:
 - Văn phạm sẽ không còn vạn năng nữa
 - Nhưng văn phạm đủ tốt để dùng trong thực tế

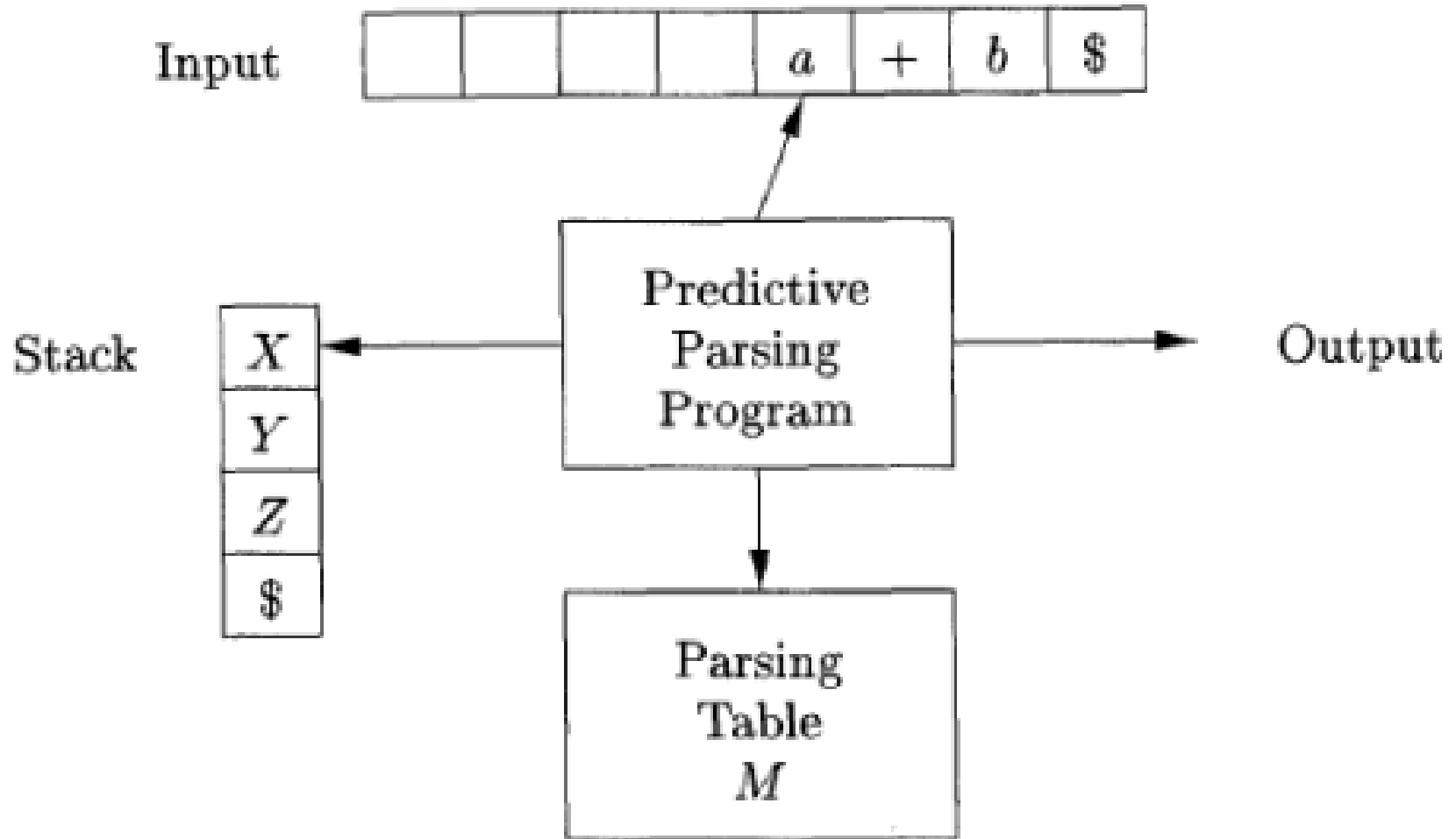
Kiến trúc chung: bảng phương án

- Việc lựa chọn ngay lập tức phương án suy dẫn dẫn tới yêu cầu cần **nghiên cứu trước** bộ luật văn phạm và có các phương án phù hợp trong các tình huống có thể xảy ra
- Các thuật toán phân tích tất định đều sử dụng kĩ thuật xây dựng trước bảng phương án
- Có nhiều kĩ thuật xây dựng bảng phương án khác nhau ứng với các phương pháp tiếp cận khác nhau
- Với các loại bảng phương án, thuật toán phân tích cũng có sự khác biệt khi thực hiện đoán nhận

Kiến trúc chung: bảng phương án

Phần 2

Tiếp cận top-down

Tiếp cận top-down

- Hãy quan sát quá trình thực hiện phân tích top-down chuỗi $w = () ()$ của văn phạm:

$$S \rightarrow (S) S \mid \varepsilon$$

- Cần tìm quá trình suy dẫn $S \Rightarrow^* w = () ()$
- Ở đây chúng ta chỉ có 1 non-terminal duy nhất S
- Có 2 terminal “(” và “)”
- Bước suy dẫn đầu tiên, $S \Rightarrow (S) S \Rightarrow^* () ()$
- Vậy ở bước 2, cần tìm quá trình $S) S \Rightarrow^*) ()$
- Rõ ràng trong tình huống này, ta không thể áp dụng luật sinh $S \rightarrow (S) S$ mà phải sử dụng $S \rightarrow \varepsilon$

Tiếp cận top-down

Quan sát quá trình suy dẫn từ $\alpha \Rightarrow^* w$, dễ thấy:

- **Nếu α bắt đầu bởi terminal**, thì terminal đó nhất thiết phải trùng với kí hiệu bắt đầu của w , trong tình huống này ta gạt bỏ kí hiệu này ở cả 2 chuỗi
- **Nếu α bắt đầu bởi non-terminal A** , thì A nhất thiết phải suy dẫn (trực tiếp hoặc gián tiếp) ra kí hiệu bắt đầu của w (w_1) hoặc ra ϵ
- Ta có thể dựa trên văn phạm G để tính được A có suy ra w_1 được hay không?
- Lập một bảng phương án 2 chiều, 1 chiều gồm các non-terminal, 1 chiều gồm các terminal, ta đưa ra các tình huống áp dụng luật sinh cho mỗi cặp (A, w_1)

Phần 3

Phân tích LL(1)

Phân tích LL(1)

Bước	Chuỗi nguồn	Chuỗi đích	Hành động
1	S\$	()()\$	$S \rightarrow (S)S$
2	(S)S\$	()()\$	gạt bỏ
3	S)S\$)()\$	$S \rightarrow \epsilon$
4)S\$)()\$	gạt bỏ
5	S\$	()\$	$S \rightarrow (S)S$
6	(S)S\$	()\$	gạt bỏ
7	S)S\$)\$	$S \rightarrow \epsilon$
8)S\$)\$	gạt bỏ
9	S\$	\$	$S \rightarrow \epsilon$

$M[N, T]$	()	\$
S	$S \rightarrow (S)S$	$S \rightarrow \epsilon$	$S \rightarrow \epsilon$

Phân tích LL(1)

- Như vậy bộ phân tích LL(1) hoạt động tương tự như phân tích top-down, nhưng không có bước quay lui (vì không có sự lựa chọn thử-sai)
- Vấn đề lớn nhất: làm sao xây dựng được bảng phương án?
- LL(1) nghĩa là gì? Viết tắt của “**L**eft-to-right parse, **L**eftmost-derivation, **1**-symbol lookahead”
- Kí hiệu k trong LL(k) nghĩa là bộ phân tích sẽ nhìn trước k kí hiệu khi ra quyết định

FIRST(X)

- Nếu X là kí hiệu kết thúc thì $FIRST(X)$ là $\{X\}$
- Nếu $X \rightarrow \varepsilon$ là một luật sinh thì thêm ε vào $FIRST(X)$
- Nếu $X \rightarrow Y_1 Y_2 Y_3 \dots Y_k$ là một luật sinh thì:
 - Thêm tất cả các ký hiệu kết thúc khác ε của $FIRST(Y_1)$ vào $FIRST(X)$
 - Nếu $\varepsilon \in FIRST(Y_1)$ thì tiếp tục thêm vào $FIRST(X)$ tất cả các ký hiệu kết thúc khác ε của $FIRST(Y_2)$
 - Nếu $\varepsilon \in FIRST(Y_1) \cap FIRST(Y_2)$ thì thêm tất cả các ký hiệu kết thúc khác $\varepsilon \in FIRST(Y_3)$
 - Tiếp tục như vậy cho tới Y_k
 - Thêm ε vào $FIRST(X)$ nếu $\varepsilon \in \bigcap_{i=1 \rightarrow k} FIRST(Y_i)$

FIRST(α)

Định nghĩa FIRST(α): giả sử α là một chuỗi các ký hiệu văn phạm, FIRST(α) là tập hợp các ký hiệu kết thúc mà nó bắt đầu một chuỗi dẫn xuất từ α

- Giả sử $\alpha = X_1X_2\dots X_n$
- Thêm vào FIRST(α): FIRST(X_1)- $\{\epsilon\}$
- Với mọi $i=2,3,\dots,n$; nếu FIRST(X_k) chứa ϵ với mọi $k=1,2,\dots,i-1$ thì thêm vào FIRST(α): FIRST(X_i)- $\{\epsilon\}$
- Nếu với mọi $i=1,2,\dots,n$; nếu FIRST(X_i) chứa ϵ thì thêm ϵ vào FIRST(α)

Tính FIRST: ví dụ

Xét văn phạm G:

$$E \rightarrow T E'$$

$$E' \rightarrow + T E' \mid \varepsilon$$

$$T \rightarrow F T'$$

$$T' \rightarrow * F T' \mid \varepsilon$$

$$F \rightarrow (E) \mid id$$

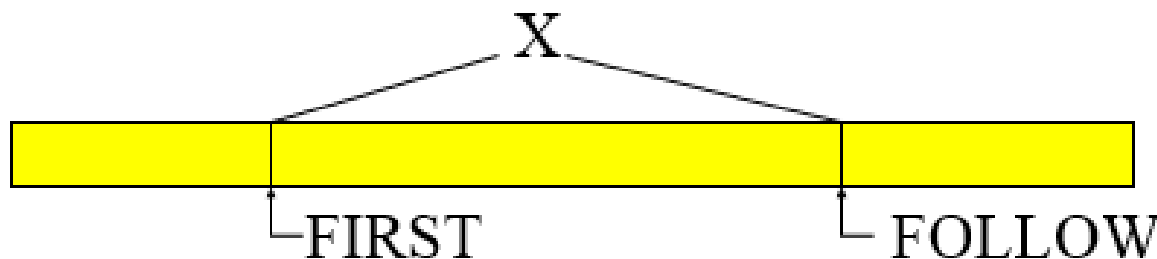
- $FIRST(E) = FIRST(T) = FIRST(F) = \{ (, id \}$
- $FIRST(E') = \{ +, \varepsilon \}$
- $FIRST(T') = \{ *, \varepsilon \}$

FOLLOW

Định nghĩa FOLLOW(A): tập hợp các ký hiệu kết thúc a mà nó xuất hiện ngay sau A (bên phải của A) trong một dạng câu nào đó

- Tức là tập hợp các ký hiệu kết thúc a , sao cho tồn tại một dẫn xuất dạng $S \Rightarrow^* \alpha A a \beta$
- Chú ý rằng nếu A là ký hiệu phải nhất trong một dạng câu nào đó thì $\$ \in \text{FOLLOW}(A)$ ($\$$ là ký hiệu kết thúc chuỗi nhập)

Tính FOLLOW

Tính FOLLOW (A): áp dụng các quy tắc sau cho đến khi không thể thêm gì vào mọi tập FOLLOW được nữa

- Đặt \$ vào follow(S), trong đó S là ký hiệu bắt đầu của văn phạm và \$ là ký hiệu kết thúc chuỗi nhập
- Nếu có một luật sinh $A \rightarrow \alpha B \beta$ thì thêm mọi phần tử khác ϵ của $FIRST(\beta)$ vào trong $FOLLOW(B)$
- Nếu có luật sinh $A \rightarrow \alpha B$ hoặc $A \rightarrow \alpha B \beta$ mà $\epsilon \in FIRST(\beta)$ thì thêm tất cả các phần tử trong $FOLLOW(A)$ vào $FOLLOW(B)$

Tính FOLLOW: ví dụ

Xét văn phạm G:

$$E \rightarrow T E'$$

$$E' \rightarrow + T E' \mid \varepsilon$$

$$T \rightarrow F T'$$

$$T' \rightarrow * F T' \mid \varepsilon$$

$$F \rightarrow (E) \mid id$$

- $FOLLOW(E) = FOLLOW(E') = \{ \$,) \}$
- $FOLLOW(T) = FOLLOW(T') = \{ +,), \$ \}$
- $FOLLOW(F) = \{ *, +,), \$ \}$

Bảng phân tích LL(1)

1. Với mỗi luật sinh $A \rightarrow \alpha$ của văn phạm, thực hiện:
 1. Với mỗi ký hiệu kết thúc $a \in \text{FIRST}(\alpha)$, thêm $A \rightarrow \alpha$ vào $M[A, a]$
 2. Nếu $\varepsilon \in \text{FIRST}(\alpha)$ thì đưa luật sinh $A \rightarrow \alpha$ vào $M[A, b]$ với mỗi ký hiệu kết thúc $b \in \text{FOLLOW}(A)$
 3. Nếu $\varepsilon \in \text{FIRST}(\alpha)$ và $\$ \in \text{FOLLOW}(A)$ thì đưa luật sinh $A \rightarrow \alpha$ vào $M[A, \$]$
2. Các ô trống trong bảng tương ứng với lỗi (error)

Chú ý: một ô trong bảng có thể chứa nhiều suy dẫn, tình huống này gọi là bảng có nhập nhằng

Ví dụ

Xét văn phạm G:

$$E \rightarrow TE'$$

$$E' \rightarrow +TE' \mid \varepsilon$$

$$T \rightarrow FT'$$

$$T' \rightarrow *FT' \mid \varepsilon$$

$$F \rightarrow (E) \mid id$$

Ký hiệu chưa kết thúc	Ký hiệu nhập					
	id	+	*	()	S
E	$E \rightarrow TE'$			$E \rightarrow TE'$		
E'		$E \rightarrow +TE'$			$E \rightarrow \varepsilon$	$E' \rightarrow \varepsilon$
T	$T \rightarrow FT'$			$T \rightarrow FT'$		
T'		$T' \rightarrow \varepsilon$	$T' \rightarrow *FT'$		$T' \rightarrow \varepsilon$	$T' \rightarrow \varepsilon$
F	$F \rightarrow id$			$F \rightarrow (E)$		

Phần 4

Bài tập

Bài tập

1. Tính First, Follow và tạo bảng phân tích LL(1) cho văn phạm sau:

$$S \rightarrow Ac \mid BBc$$

$$A \rightarrow BC$$

$$C \rightarrow b \mid bCd$$

$$B \rightarrow dBb \mid dDb \mid \varepsilon$$

$$D \rightarrow bd \mid bDd$$

2. Tính First, Follow và tạo bảng phân tích LL(1) cho văn phạm sau:

$$S \rightarrow AD \mid abc$$

$$A \rightarrow Bc$$

$$B \rightarrow dBc \mid CC$$

$$D \rightarrow Dd \mid \varepsilon$$

$$C \rightarrow DCb \mid CDb \mid \varepsilon$$

Bài tập

3. Tạo bảng phân tích LL(1) và chỉ ra quá trình phân tích chuỗi $w = (a+a)$ với văn phạm G sau đây:

$$S \rightarrow F \qquad S \rightarrow (S+F) \qquad F \rightarrow a$$

4. Tính First, Follow và tạo bảng phân tích LL(1) cho văn phạm sau:

$$S \rightarrow A \qquad A \rightarrow T \mid A+T \qquad T \rightarrow b \mid (A)$$

5. Tính First, Follow và tạo bảng phân tích LL(1) cho văn phạm sau:

$$E \rightarrow E \text{ or } T \mid T$$
$$T \rightarrow T \text{ and } F \mid F$$
$$F \rightarrow \text{not } F \mid (E) \mid x$$